

VOORWOORD

HOMARD CANADIEN À L'HISTORICAINE, DE FRANCOFIELE FLAMINGANT RAYMOND BRULEZ EN CECI N'EST PAS UN MUSÉE: HET MUSEUM VAN DE VLAAMSE SOCIALE STRIJD

Als president Donald Trump zijn zin krijgt en Canada aanhecht als 51ste staat van de Verenigde Staten van Amerika, zou hij er alvast een probleem bij hebben nu hij Engels als officiële taal van zijn land heeft gedecreteerd. In Canada is Frans sedert lang de tweede landstaal met een officiële erkenning en beschermd door strikte taalwetten. De Franse taal was en is er ook de vector van een Frans-Canadees nationalisme dat onafhankelijkheid nastreeft. Tijdens het interbellum nam de historicus en *professeur d'histoire du Canada* aan de Université Laval de Montréal Lionel Groulx en zijn nationalistische beweging *Action française* het voortouw in Quebec en bij de Franstalige minderheden in de andere Canadese provincies. Groulx zag twee fundamenteën van het Frans-Canadees nationalisme: het katholicisme en de Franse taal en cultuur aangedreven door de drang tot overleving van het Frans-Canadese volk, dat volgens hem de belangrijkste motor was en een door god bevolen missie die moest uitmonden in een onafhankelijk Quebec. Een doctoraatsonderzoek over de relatie tussen Groulx en de Franse *Action française* van Esther Delisle bracht aan het licht dat Groulx' ideeën schatplichtig waren aan Charles Maurras en diens gelijknamige Franse fascistische beweging. De politiek wetenschapster kwalificeerde het Quebecse nationalisme uit de tijd van Groulx als extreem-rechts en antisemitisch. Het zette de poppen aan het dansen. Quebec en het Frans-Canadese nationalisme had een "*révolution tranquille*" ondergaan als gevolg van sociaal-economische en culturele modernisering die de samenleving grondig had veranderd. De erfenis van Groulx knelde en de historiografie had een nieuw kader nodig zoals een kreeft die haar pantser afwerpt. Kas Swerts ziet parallellen met een dispuut in de Vlaamse historiografie over de Vlaamse beweging en in het bijzonder met de wijze waarop werd en wordt omgegaan met de historiografische erfenis van Hendrik Elias, net als Groulx historicus en politiek actor. Het dispuut werd op scherp gesteld door Marc Reynebeau's *Het Klauwen van de Leeuw* die een breuk beoogde met de zelfevidente flamingantische historiografie waarvan Elias het vlaggenschip heet te zijn. Reynebeau en met hem vele anderen zien diens *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte* als een teleologische zonde tegen het principe van de historische contingentie waarin toeval en persoonlijke beslissingen prevaleren op determinisme. Er moet daarom een breuk gemaakt worden met Elias' œuvre, hoewel dit volgens Swerts eigenlijk evengoed gekenmerkt werd door een contingent paradigma. In de Canadese historiografie prevaleert daarentegen een deterministisch paradigma waarin conti-

nuïteit belangrijker is dan contingentie. Het gaf ruimte om Groulx' historiografie te integreren eerder dan hem blijvend zoals Elias te exorceren. Taaie materie waarover nog niet het laatste woord is gezegd.

Ter gelegenheid van de 130ste verjaardag van de geboorte van Raymond Brulez schetst Yvan De Maesschalck een portret van deze francofiele flamingant. De auteur deelt met zijn onderwerp een opleiding als Germaanse filoloog en de liefde voor Nederlandse proza en poëzie. Brulez koesterde daarenboven een grote belangstelling voor de Franse literatuur. Hij was voor de Eerste Wereldoorlog actief als flamingant, maar verbrandde zich anders dan zijn broers Fernand en Lucien niet aan het activisme. In volle oorlogstijd schreef hij zijn eerste gepubliceerde roman *André Terval of Inleiding tot een leven van gelijkmoedigheid* met door August Vemeylen geïnspireerde referenties aan de Vlaamse beweging. Vanaf 1930 werd Brulez enkele jaren fulltime schrijver. Zijn tweede boek, een verzameling van verhalen in 1932 gepubliceerd onder de titel *Sheherazade of Literatuur als losprijs*, behoort, aldus de auteur die zich daarmee aansluit bij het oordeel van Brulez' biograaf Joris Van Parys¹, tot het beste Nederlandstalige proza van de jaren 1930. In 1936 werd Brulez op voorspraak van zijn jeugdvriend Julien Kuypers benoemd tot "letterkundig secretaris" voor de gesproken uitzendingen van de radio-omroep NIR, het begin van een carrière bij de openbare omroep die alleen onderbroken werd door de Tweede Wereldoorlog en die hij beëindigde als directeur van de radio. Brulez hield zich ver van de collaboratie in tegenstelling tot zijn broers en zijn zwager die na de oorlog veroordelingen opliepen. Na de oorlog publiceerde hij nog vier romans die als verliteratuurde memoires kunnen gelezen worden en waarin tal van referenties staan aan de Vlaamse beweging. Hij was ook actief als criticus in het *Nieuw Vlaams Tijdschrift* van Herman Teirlinck. Hij etaleerde er zijn voorliefde voor de Franse literatuur maar ook voor een niet-militant Vlaams patriottisme. In 1970, twee jaar voor zijn dood, trad hij tot verrassing van velen in het IJzerbedevaartcomité, mede omdat hij zich ergerde aan de toenemende verfransing van de Brusselse rand.

In de rubriek Forum belicht Nico Van Campenhout, redactielid en onvermoeibaar recensent van WT – alle zes recensies en signalement in dit nummer vloeiden uit zijn pen –, de geschiedenis van het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd dat gedurende bijna veertig jaar, tussen 1980 en 2018, een belangrijke bijdrage leverde aan de sociale en culturele geschiedenis van Vlaanderen. Oorspronkelijk zou er op initiatief van de provincie Oost-Vlaanderen een fysiek museum in het Gentse Caermersklooster komen, maar omdat de restauratie ervan lang beloofde te duren, werd het Museum gaandeweg herdacht als een reeks tentoonstellingen op wisselende plaatsen in Oost-Vlaanderen met bijhorende publicaties. Het waren de vier zogeheten zuilgebonden archieven die er om beurten invulling aan gaven en die er dankzij het Museum een grotere publieke zichtbaarheid en academische credibiliteit door kregen.

Bruno De Wever, hoofdredacteur

¹ J. Van Parys, *Gelukkig en vol droefenis. De werelden van Raymond Brulez*, Antwerpen-Utrecht, 2015.